

Nr 184

Utlåtande i anledning av väckta motioner inom kriminalvårdens område m. m.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 182) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 231), har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en genomgripande genomgång och beredning i parlamentarisk ordning för att häva krisläget inom kriminalpolitiken, särskilt i de hänseenden, som belysts i motionerna, och innefattande särskilt: 1) sådan planläggning av vårdarbetet att alla vårdbehövande kriminella — både ungdomsbrottslingar och äldre — erhåller adekvat behandling under ledning av psykiatriker och psykologer, 2) fullgod utbildning av all vårdpersonal, 3) avskaffande av anstaltsslummen, 4) förbättrad rymningssäkerhet vid statens anstalter, 5) lösning av eftervårdens bostadsproblem, 6) tillräckligt med ungdomsvårdsskolor och utredningshem så att den kommunala ungdomsvården ej belastas samt 7) utvecklingsprogram för en breddad forskning på kriminalpolitiskt betydelsefulla vårdområden.

Vidare har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Holmberg* och *Kaijser* (I: 400) och den andra inom andra kammaren av herr *Anners m. fl.* (II: 464), hemställts att riksdagen måtte 1) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag om inrättande av en professur i kriminologi vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund, 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av följande frågor, nämligen a) utbyggnaden på längre sikt av den kriminologiska forskningen och undervisningen jämte därmed sammanhängande problem beträffande forskarrekryteringen, b) behovet av och rekryteringen på längre sikt av psykiatrer och psykologer för fångvårdens behov och c) frågan om omedelbara åtgärder för att förstärka de personella och tekniska resurserna hos poliskårerna i storstäderna samt behovet på längre sikt av personella förstärkningar inom rikets polisväsende jämte därmed sammanhängande rekryteringsproblem.

Under punkterna 1) och 2 a) i sistnämnda båda motioner framförda yrkanden har statsutskottet tidigare behandlat i sitt utlåtande nr 55 (punkt 1).

Därjämte har i två likalydande motioner, väckta den ena inom första

kammaren av herr *Sundin* (I: 528) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i Kårby (II: 622), hemställda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att en parlamentarisk beredning skyndsamt tillsättes med uppgift att utarbeta ett handlings- och upprustningsprogram för effektivare insatser på kriminalvårdens och brottsförebyggandets områden.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna II: 231, II: 464 och II: 622.

Utskottet. I föreliggande motioner har belysts ett flertal problem inom kriminalvården. Sålunda har i motionerna I: 182 och II: 231 uttalats oro över den stigande brottsligheten och minskningen av andelen uppklarade brott. Ökade insatser inom den brottsförebyggande verksamheten och snara åtgärder för att rusta upp kriminalvårdens resurser är enligt motionärernas mening angelägna. I motionerna framhålles särskilt betydelsen av upprustning och utbyggnad av anstaltsbeståndet, god personalutbildning, ökad utbyggnad av den psykiatriska och psykologiska verksamheten samt utökning av eftervårdens resurser. Behovet av en breddad forskning på kriminalpolitiskt viktiga områden understrykes, liksom även angelägenheten av att i möjligaste mån förbättra rymningssäkerheten vid anstalterna. Motionärerna anför vidare i fråga om ungdomskriminaliteten bl. a., att dualismen i fråga om ansvar och insatser mellan domstols- och fångvårdsväsende å ena sidan samt samhällets barna- och ungdomsvård å den andra sidan inte bringats till någon lösning genom den nya barnavårdslagen och brottbalken. En genomgripande genomgång och beredning i parlamentarisk ordning för att häva krisläget inom kriminalpolitiken är enligt motionärernas mening motiverad. I huvudsak samma synpunkter har framförts i motionerna I: 528 och II: 622, i vilka likaledes framförts krav på en parlamentarisk beredning med uppgift att utarbeta ett handlings- och upprustningsprogram inom ifrågavarande område. I motionerna I: 400 och II: 464 har, såvitt nu är i fråga, berörts behovet av psykologer och psykiatrer inom fångvården samt framhållits angelägenheten av att förstärka polisens personella och tekniska resurser ävensom framförts krav om utredning i dessa hänseenden.

Antalet intagna i fångvårdsanstalterna har visat en fortgående stegring. Medelbeläggningen på anstalterna har enbart under de senaste åren stigit från 4 826 år 1960 till drygt 5 100 år 1963. Maximibeläggningen under nämnda år uppgick till 5 268 respektive 5 624. En ytterligare stegring synes ha inträtt under år 1964. Enligt en av fångvårdsstyrelsen utarbetad prognos skulle medelbeläggningen år 1970 öka till 6 973 och maximibeläggningen till 7 624 och för år 1980 skulle enligt samma prognos motsvarande siffror

kunna väntas bli 9 648 respektive 10 555. Den 1 mars 1964 disponerade kriminalvården nominellt 5 463 platser. Det reella platsantalet var dock lägre och uppgick till sammanlagt 5 301 platser. En viss överbeläggning föreligger sålunda tidvis.

Här anförda uppgifter ger utskottet anledning dela den oro, som avspeglas i förevarande motioner. Utskottet vill dock erinra om att en betydande upprustning skett inom kriminalvården under senare år. Sålunda har under det senaste decenniet tillkommit ett flertal nya anstalter, bl. a. i Ulriksfors, Norrtälje, Tillberga, Tidaholm, Hälsingborg, Kumla, Mariefred, Hällby och Roxtuna. Nedläggning av gamla anstalter har dock ännu icke kunnat ske i planerad utsträckning. Däremot har några äldre anstalter omändrats för att användas för specialändamål inom fångvården. En viss modernisering har även i övrigt skett vid en del befintliga anstalter. Vidare har i årets statsverksproposition presenterats en av fångvårdsstyrelsen upprättad utvecklingsplan för den fortsatta utbyggnaden fram till år 1975 av anstaltsväsendet (bil. 4, punkten 59). Utskottet vill med anledning av motionerna I: 182 och II: 231 samt I: 528 och II: 622 understryka angelägenheten av att upprustningen inom kriminalvården fortsättes med all kraft. Därvid är det enligt utskottets mening betydelsefullt, att eftervårdens resurser särskilt beaktas.

De i förenämnda motioner påtalade rymningarna från statliga anstalter finner utskottet vara oroande och besvärliga att komma till rätta med. Utskottet har sig dock bekant, att berörda myndigheter har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga.

Vad särskilt angår ungdomsvårdsskolorna torde enligt vad utskottet inhämtat någon platsbrist inte föreligga. Platsantalet uppgick den 1 oktober 1964 till 1 046 och antalet intagna till 973.

Även i personellt hänseende har en upprustning skett vid såväl fångvårdsanstalterna som ungdomsvårdsskolorna. Utskottet förutsätter, att denna upprustning fortsättes, icke minst i vad avser tillsynspersonal vid fångvårdsanstalterna med hänsyn bl. a. till personalens säkerhet. Vad särskilt gäller psykiatrer och psykologer har bristen på sådan personal medfört, att utbyggnaden av den psykiatriska och psykologiska verksamheten icke kunnat ske i önskvärd utsträckning. Med anledning av förevarande motioner vill utskottet framhålla, att det även enligt utskottets mening är angeläget att denna verksamhet utbygges och att rekryteringen av erforderlig personal stimuleras.

I motionerna I: 182 och II: 231 samt I: 528 och II: 622 har även personalutbildningen berörts. Utskottet vill erinra om att grund- och fortsättningskurser för olika personalkategorier inom förevarande vårdområden sedan flera år tillbaka anordnas i fångvårdsstyrelsens och socialstyrelsens regi. Vidare har försöksvis anordnats i personalutbildningsberedningens regi 3-

månaders utbildningskurser för personal vid fångvårdsanstalter, alkoholistanstalter och ungdomsvårdsskolor. Enligt vad utskottet inhämtat planeras fortsatt sådan utbildning. Då frågan sålunda är föremål för statsmakternas uppmärksamhet och en icke obetydlig kursverksamhet redan pågår i respektive ämbetsverks egen regi, synes någon särskild utredning rörande utbildningen av vårdpersonal inom förevarande områden icke vara påkallad.

I sistnämnda fyra motioner har vidare berörts behovet av forskning inom kriminalpolitiken. Frågan i vilken form denna forskning skall bedrivas finner utskottet ganska komplicerad. Utskottet vill dock i detta sammanhang erinra om att innevarande års riksdag fattat beslut om inrättande av en professur i allmän kriminologi vid Stockholms universitet. Utskottet förutsätter, att berörda myndigheter ägnar uppmärksamhet åt frågor av denna art.

Vad angår den i motionerna I: 182 och II: 231 berörda frågan om ansvaret för samhällets insatser mot ungdomskriminalitet vill utskottet erinra om att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 39 innevarande år i anledning av väckta motioner om enhetlig handläggning av samhällsåtgärderna mot ungdomskriminalitet icke funnit skäl att för närvarande upptaga handläggningsordningen för ingripande mot unga lagöverträdare till omprövning. Först sedan man vunnit en icke alltför kort tids erfarenhet av den praktiska tillämpningen av den nya lagstiftningen på detta område — den nya barnavårdslagen och brottsbalken med därtill anknuten lagstiftning — torde enligt första lagutskottets mening förutsättningar föreligga att bedöma, huruvida andra former eller nya åtgärder bör övervägas. Statsutskottet vill för sin del med anledning av förstnämnda motioner understryka vikten av ett smidigt samarbete mellan berörda myndigheter så att en så effektiv kriminalvård som möjligt kan ernås.

Med anledning av i motionerna I: 400 och II: 464 framfört krav om utredning rörande förstärkning av de personella och tekniska resurserna inom polisväsendet samt vad som anförts i fråga om polisens brottsförebyggande och brottsutredande verksamhet i övriga förevarande motioner vill utskottet erinra om att förstatligandet från och med den 1 januari 1965 av polisväsendet avsetts skola leda till en allmänt ökad effektivitet i polisens arbete. I avvaktan på erfarenheter av den nya organisationen finner sig utskottet nu icke berett att tillstyrka i nämnda motioner framförda utredningskrav.

Icke heller beträffande övriga i förevarande motioner berörda frågor finner utskottet behov för närvarande föreligga av utredning. Utskottet hemställer därför,

a) att motionerna I: 182 och II: 231 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

b) att motionerna I: 400 och II: 464, såvitt nu är i fråga, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

c) att motionerna I: 528 och II: 622 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 december 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Gillström, Einar Persson, Birger Andersson, Ivar Johansson, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Per Jacobsson, Söderberg, Mårtensson, Bengt Gustavsson, Per Petersson, Harry Carlsson och Nils-Eric Gustafsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herr Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Lassinantti, Johansson i Norrköping, Andersson i Knäred, Fagerlund och Turesson.

Reservationer

- 1) av herr *Per Jacobsson*
- 2) av herr *Ståhl*
- 3) av fröken *Elmén*